

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2016/38
Karar Sayısı : 2016/34
Karar Tarihi : 5.5.2016
R.G. Tarih – Sayı : Tebliğ edildi.

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara 1. İdare Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 4.4.2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun;

1- 76. maddesinin (2) numaralı fıkrasının “...79 uncu maddeler kapsamında olanlar ile bunların aile üyelerine kimlik belgesi verilmez.” bölümünün,

2- 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

a- (ç) bendinde yer alan “...79 uncu ...” ve “...on beş gün...” ibarelerinin,

b- (d) bendinin birinci cümlesinde yer alan “...on beş gün içinde...” ibaresinin,

Anayasa'nın 2., 10., 13., 16., 36. ve 142. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

I- OLAY

Davacının uluslararası koruma tedbiri verilmesini içeren talebinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne aynı Kanun'un 79. maddesi uyarınca hızlandırılmış değerlendirme kapsamında incelenip kabul edilemez bulunup reddedilmesine ilişkin idari işlemin iptali istemiyle açılan davada, iptali istenen kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

II- İPTALİ İSTENİLEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu bölüm ve ibarelerinde yer aldığı 76. ve 80. maddeleri şöyledir:

“MADDE 76- (1) Mülakatı tamamlanan başvuru sahibine ve varsa birlikte geldiği aile üyelerine, uluslararası koruma talebinde bulunduğu belirten ve yabancı kimlik numarasını içeren altı ay süreli Uluslararası Koruma Başvuru Sahibi Kimlik Belgesi düzenlenir. Başvurusu sonuçlandırılmayanların kimlik belgeleri altı aylık sürelerle uzatılır.

(2) 72 nci ve 79 uncu maddeler kapsamında olanlar ile bunların aile üyelerine kimlik belgesi verilmez.

(3) Kimlik belgesinin şekli ve içeriği Genel Müdürlükçe belirlenir.

(4) Kimlik belgesi, hiçbir harca tabi olmayıp ikamet izni yerine geçer.”

“MADDE 80- (1) Bu Kısımda yazılı hükümler uyarınca alınan kararlara karşı idari itiraz ve yargı yoluna başvurulduğunda aşağıdaki hükümler uygulanır:

a) İlgili kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı tarafından kararın tebliğinden itibaren on gün içinde Uluslararası Koruma Değerlendirme Komisyonuna itiraz edilebilir. Ancak 68 inci, 72 nci ve 79 uncu maddelere göre verilen kararlara karşı sadece yargı yoluna başvurulabilir.

b) İdari itiraz sonucu alınan karar, ilgiliye veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Kararın olumsuz olması hâlinde, ilgili kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında kendisi veya yasal temsilcisi bilgilendirilir.

c) Bakanlık, verilen kararlara karşı yapılan idari itiraz usullerini düzenleyebilir.

ç) 68 inci maddede düzenlenen yargı yolu hariç olmak üzere, 72 nci ve 79 uncu maddeler çerçevesinde alınan kararlara karşı, kararın tebliğinden itibaren **on beş gün**, alınan diğer idari karar ve işlemlere karşı kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde, ilgili kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı tarafından yetkili idare mahkemesine başvurulabilir.

d) 72 nci ve 79 uncu maddeler çerçevesinde mahkemeye yapılan başvurular **on beş gün içinde** sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir.

e) İtiraz veya yargılama süreci sonuçlanıncaya kadar ilgili kişinin ülkede kalışına izin verilir.”

III- İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca yapılan ilk inceleme toplantısında, başvuru kararı ve ekleri, Raportör Mustafa ÇAĞATAY tarafından hazırlanan ilk inceleme raporu, itiraz konusu Kanun hükümleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Anayasa'nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre, bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu davada uygulanacak bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, o hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak, bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması ve iptali istenen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekmektedir. Uygulanacak yasa kuralları, davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. İtiraz başvurusunda bulunan Mahkemedeki bakılmakta olan dava, uluslararası koruma başvurusunda bulunan davacının başvurusunun 6458 sayılı Kanun'un 79. maddesi kapsamında hızlandırılmış başvuru olarak değerlendirilmesi ve ardından başvurusunun reddedilmesi üzerine, söz konusu kabul edilemezlik kararının iptali talebine ilişkindir.

4. Kanun'un 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi uyarınca aynı Kanun'un 79. maddesi çerçevesinde alınan kararlara karşı kararın tebliğinden itibaren onbeş gün içinde dava açılması gerekmektedir. Somut olayda, idarenin ret işlemi davacıya 11.5.2015 tarihinde tebliğ edilmiş, dava ise Kanun'da öngörülen onbeş günlük süre geçtikten sonra 10.6.2015 tarihinde açılmıştır. İdari yargıda dava açma süresi hak düşürücü süre niteliğinde olup, kamu düzenine ilişkindir ve mahkemelerin her aşamada bu hususu resen dikkate alması gerekmektedir. Başvuran Mahkemenin 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 15. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (b) ile 6458 sayılı Kanun'un 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi uyarınca davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermesi gerektiği hususu açıktır.

5. Bu durumda, başvuran Mahkemenin elinde usulüne göre açılmış bir davanın varlığından söz edilemeyeceğinden, Anayasa Mahkemesine itiraz yoluyla başvurulabilmesi için zorunlu olan, itiraz konusu kuralların *"bakılmakta olan davada uygulanacak kurallar"* niteliğini taşıması koşulu gerçekleşmemiş bulunmaktadır.

6. Açıklanan nedenlerle, itiraz konusu kurallara ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

7. Hasan Tahsin GÖKCAN bu görüşe katılmamıştır.

IV- HÜKÜM

4.4.2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun;

A- 76. maddesinin (2) numaralı fıkrasının *"...79 uncu maddeler kapsamında olanlar ile bunların aile üyelerine kimlik belgesi verilmez."* bölümünün,

B- 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının;

1- (ç) bendinde yer alan *"...79 uncu..."* ve *"... on beş gün,..."* ibarelerinin,

2- (d) bendinin birinci cümlesinde yer alan *"...on beş gün içinde..."* ibaresinin,

itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu bölüm ve ibarelere ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE, Hasan Tahsin GÖKCAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA, 5.5.2016 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Esas Sayısı : 2016/38
Karar Sayısı : 2016/34

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Osman Alifeyyaz PAKSÜT

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Alparslan ALTAN

Üye

Nuri NECİPOĞLU

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Erdal TERCAN

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye

Kadir ÖZKAYA

Üye

Rıdvan GÜLEÇ

KARŞIOY GEREKÇESİ

Anayasanın 149/1. maddesi uyarınca, Anayasaya aykırılığın derece mahkemeleri tarafından itiraz yoluyla ileri sürülebilmesi ve somut norm denetimi yapılabilmesi için, mahkemenin görmekte olduğu bir ‘dava’nın bulunması gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi de ilk incelemelerde ilkesel olarak *görölmekte olan bir davanın bulunması* şartını aramaktadır.

Anayasa Mahkemesi bir kararında dava kavramını; “*çözüme bağlanmak üzere, görevli bir mahkeme önüne kanuna uygun biçimde getirilen özel veya kamu hukukuna ilişkin uyuşmazlıklar ve işler*” olarak tanımlamıştır (bkz.; AYM 20.12.1977, E. 1977/128 - K. 1977/140). Dolayısıyla Anayasanın 152. maddesi anlamında bir davanın bulunduğu kabul edilebilmesi için; bir mahkemenin önüne getirilen ve verilecek kararla çözümlenmesi beklenen bir uyuşmazlığın veya yargısal karara konu bir işin bulunması gerekmektedir. Hatta Anayasa Mahkemesi dava kavramını, çekişmesiz yargı işlerini de kapsar biçimde yorumlamıştır. Diğer taraftan itiraz yoluna konu olacak olan davanın, anayasaya aykırılık iddiasında bulunduğu tarihte görülmekte olan, kesin olarak neticelenmemiş bir dava olması gerekmektedir. Dolayısıyla, kanun yolu incelemesi sırasında itiraz yoluna başvurulabilmektedir. Anayasa Mahkemesi de ilk incelemede, mahkeme tarafından kendisine getirilen işin, bir ‘dava’ niteliğinde olup olmadığını incelemelidir.

Diğer taraftan bir konunun dava niteliğinde olması ile, davanın usulen kabul edilebilirliği için gerekli şartları taşıyıp taşımadığı hususları farklı değerlendirilmelidir. Nitekim bir davanın usule uygun açılıp açılmadığı hususu da derece mahkemesi önünde tartışılması ve karara bağlanması gerekir. Başka bir ifadeyle ‘dava’ sürecinin bir parçası olan bu ön mesele çözümlenene kadar ortada görülmekte olan bir davanın bulunmadığı ileri sürülemez. Esasında, bir davaya konu uyuşmazlığa uygulanacak usul normlarının Anayasaya aykırılığının ileri sürülmesi de çoğu kez başka türlü mümkün olmayacaktır.

Anayasada itiraz yolu için aranan şart, görülmekte olan bir davanın varlığı olduğuna göre, usul hukuku bakımından bir davanın açılması veya uyuşmazlığın esasının incelenebilmesi için aranan şartlara uygunluğun sıkı biçimde denetlenmesi, somut norm denetimi yolunu kısıtlayıcı işlev görmektedir. Bu durum ise Mahkemenin, Anayasaya aykırı normları hukuk sisteminden ayıklama ve hukukun üstünlüğünü temin etme görevinin ihmal edilmesi anlamına gelebilir. Bundan başka, bir uyuşmazlığın görülmesi için aranan hak düşürücü süre veya zamanaşımı gibi hususların olayda tahakkuk edip etmediği hususunun dahi, tarafların iddia ve savunmalarıyla birlikte mahkemesi önünde çözümlenmesi gerekmektedir. Usule ilişkin ve derece mahkemesine ait bir konunun Anayasa mahkemesince ‘dava süresinde açılmamıştır’ biçiminde karar vermiş olması da yerinde değildir. Her ne kadar çoğunluk görüşü ve Mahkememizin bir kısım kararlarında aksi fikir benimsenmiş ise de, Anayasa Mahkemesinin farklı yönde verdiği kararlar da bulunmaktadır. Nitekim Mahkemenin bir kararında (bkz.; AYM 11.10.1965, E. 1965/18 - K. 1965/53); “*bakılmakta olan davanın varlığı için, onun kanuni usule uygun olarak açılmış olması şart değildir. Davanın yanlış açılmış olması, yok sayılması için yeter sebep teşkil etmez.*” denilmiştir.

Açıklanan nedenlerle, itiraz konusunda mahkemede görülmekte olan bir davanın bulunduğu görüşünde olduğumdan, sayın çoğunluğun “Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine” ilişkin görüşüne iştirak edememekteyim.

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN